

وضعیت حقوق بشر در

خاورمیانه و شمال آفریقا

مروری بر سال میلادی ۲۰۱۸

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

عفو بین‌الملل جنبشی جهانی با بیش از هفت میلیون عضو است.

تلاش این سازمان رسیدن به جهانی است که در آن همه انسان‌ها از حقوق بشر برخوردار باشند.

چشم انداز ما بهره‌مندی یکایک انسان‌ها از کلیه حقوقی است که در بیانیه جهانی حقوق بشر و سایر استانداردهای بین‌المللی حقوق بشر به رسمیت شناخته شده‌اند.

ما به هیچ دولت، ایدئولوژی سیاسی، مذهبی یا منافع اقتصادی وابسته نیستیم و عمده بودجه خود را از طریق حق عضویت و کمک‌های مردمی تامین می‌کنیم.

تصویر جلد: تظاهرکنندگان فلسطینی در حال فرار از گاز اشک‌آور در جریان درگیری‌های روز ۱۴ مه ۲۰۱۸ با نیروهای اسرائیلی در نزدیکی حصارهای مرزی که نوار غزه را از اسرائیل جدا کرده است. این تظاهرات در اعتراض به انتقال جنجال برانگیز سفارت آمریکا به اورشلیم شکل گرفته بودند.
© Mohammed Abed / AFP / Getty Images

به جز مواردی که به طور مشخص ذکر شده باشند، متن این گزارش تحت قوانین «Creative Commons» (ارجاع، مقصد غیرتجاری، بدون اشتقاق، بین‌المللی، نسخه ۴.۰) قرار دارد

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>
برای اطلاعات بیشتر لطفاً به صفحه مجوزها در وبسایت ما رجوع کنید: www.amnesty.org
جایی که بخشی اعم از متن یا عکس به یک صاحب حقوق متفاوت از سازمان عفو بین‌الملل نسبت داده شده باشد،

آن بخش دیگر تحت قوانین «Creative Commons» قرار نمی‌گیرد.
این گزارش اولین بار در سال ۲۰۱۸ توسط عفو بین‌الملل با مسئولیت محدود، به آدرس ساختمان پیتر پینسن، شماره یک خیابان ایستن، لندن، کدپستی WC1X 0DW بریتانیا منتشر شد.

شماره ایندکس: MDE 01/9433/2019

زبان متن اصلی: انگلیسی

فهرست

۵	خلاصه
۶	سرکوب معترضان
۶	خشونت‌های مرگبار و انواع دیگر خشونت‌ها
۷	بازداشت‌های خودسرانه
۸	محدودیت رسانه‌ها و اتحادیه‌ها
۸	حقوق زنان
۹	حقوق همجنسگرایان، دوجنسگرایان، تراجنسیتی‌ها و بیناجنسی‌ها
۹	تحولات در لبنان و تونس
۹	آزار و اذیت و تبعیض دولتی
۱۰	درگیری‌های مسلحانه
۱۰	آوارگان داخلی
۱۱	پناهندگان
۱۱	پاسخگویی و عدالت انتقالی
۱۱	تحولات در لبنان و تونس
۱۲	مصونیت گسترده از مجازات
۱۲	اقلیت‌ها
۱۲	تبعیض و آزار و اذیت دولتی
۱۲	تغییر در قوانین
۱۲	حملات گروه‌های مسلح

۱۲ کارگران و مهاجرین
۱۲ کارگران مهاجر و کارگران خانگی
۱۳ مهاجران در حال گذار
۱۴ حقوق کارگران
۱۴ بهداشت، درمان، آب، مسکن
۱۴ آب
۱۴ اشغال و محاصره
۱۵ اقدامات ضد تروریستی و امنیتی
۱۵ اقدامات ضد تروریستی در مصر
۱۵ بازداشت‌های خودسرانه، شکنجه و سایر رفتارهای بیرحمانه و محاکمات غیرمنصفانه
۱۵ سلب تابعیت و فرمان‌های کنترل مرز
۱۵ مجازات اعدام

خلاصه

کشتن معترضان فلسطینی توسط نیروهای اسرائیلی در نوار غزه و قتل جمال خاشوقجی در کنسولگری عربستان در استانبول به نحوی بارز پاسخگو نبودن دولت‌های خاورمیانه و شمال آفریقا در قبال اعمال خود را به نمایش گذاشت و نشان داد که حکومت‌های مزبور حاضرند برای سرکوب صدای مخالفان و دگراندیشان دست به هر نوع خشونت، حتی خشونت‌های مرگبار، بزنند. در سال ۲۰۱۸ سرکوب فعالان جامعه مدنی و مخالفان سیاسی به طور چشمگیری در مصر، ایران و عربستان سعودی افزایش یافت. در تمامی این کشورها، ده‌ها زن مدافع حقوق بشر به دلیل دفاع از حقوق زنان و یا اعتراض به اعمال خشونت و آزار جنسی علیه زنان از سوی نیروهای حکومتی مورد حمله قرار گرفتند. در تمامی منطقه، مقامات از طریق بازداشت‌های خودسرانه، توسل بیش از حد به نیروی قهری علیه معترضین و دیگر تمهیدات، فعالیت جامعه مدنی را با محدودیت روبرو کردند.

علیرغم تشدید سرکوب، سال ۲۰۱۸، مانند سال ۲۰۱۷، شاهد تحولات مثبت محدودی در سطح نهادها و نیز قانونگذاری در رابطه با حقوق زنان و خشونت علیه آنان بود. برخی تحولات در لبنان و تونس بارقه‌هایی از امید را در خصوص آغاز تغییراتی در وضعیت کلی مربوط به روابط همجنسگرایانه، که در سراسر منطقه جرم‌انگاری شده است، به وجود آورد. با این حال مسئولان در این دو کشور و دیگر کشورهای منطقه دست به بازداشت و محاکمه افراد، به دلیل گرایش‌های جنسی واقعی آنان و یا صرفاً بر پایه برداشت خود زدند.

در سال گذشته درگیری‌های مسلحانه در عراق و سوریه کاهش یافت. در نتیجه این تغییر تعداد کمتری از غیرنظامیان کشته شدند. با این وجود در نتیجه ارتکاب جنایات جنگی توسط همه طرف‌های درگیر در لیبی، سوریه و یمن و تشدید فجایع انسانی بر اثر عملکرد گروه‌های مزبور، افراد بسیاری همچنان از نقض جدی حقوق بشر رنج بردند.

در لبنان و تونس تحولات چشمگیری به منظور برخورد با موارد نقض حقوق بشر صورت گرفته در گذشته رخ داد. اقلیت‌های اثنیکی و مذهبی در کشورهای مختلف از جمله الجزایر، مصر، ایران، عراق و عربستان سعودی از سوی حکومت‌ها و گروه‌های مسلح مورد آزار و تبعیض قرار گرفتند.

در مراکش، قطر و امارات متحده عربی تحولات مثبتی در سطح قانونگذاری در رابطه با کارگران خانگی و مهاجر صورت گرفت. با این حال در این کشورها و دیگر کشورهای منطقه کارگران هنوز با استثمار و بدرفتاری مواجه بودند. مهاجران پناهندگان و پناهجویانی که از جنوب صحرای آفریقا به کشورهای مغرب (کشورهای واقع در شمال قاره آفریقا) رفته بودند در این کشورها مورد آزار گسترده قرار گرفتند. محدودیت دسترسی به آب برای آشامیدن و سایر مصارف خانگی در بخش‌های محروم ایران، عراق و تونس به نگرانی از اعمال تبعیض دامن زد و منجر به حرکات اعتراضی شد. در سال ۲۰۱۸، در سراسر منطقه، اقدامات دولت‌ها تحت عنوان برقراری امنیت به بازداشت‌های خودسرانه، محاکمات غیرمنصفانه و نیز شکنجه و سایر رفتارهای بیرحمانه، سلب تابعیت و افزایش محدودیت در مبادی مرزی منتهی شد. دولت مصر علاوه بر این دست اقدامات به استفاده از سلاح‌های ممنوعه و اعدام‌های فراقضایی دست زد. تحولات مثبت محدودی در ارتباط با مجازات اعدام صورت گرفت. با این حال هم چنان افراد زیادی در مصر، ایران، عراق و عربستان

سعودی اعدام شدند، اعدام‌هایی که در بسیاری از موارد در پی محاکمات غیرمنصفانه صورت می‌گرفتند. بحران سیاسی که از سال ۲۰۱۷ در کشورهای حوزه خلیج فارس آغاز شده بود در سال گذشته نیز حقوق انسانی هزاران تن از ساکنان این منطقه را تحت‌تاثیر قرار داد، خانواده‌های زیادی را از هم گسیخت و در روند آموزش بسیاری اختلال ایجاد کرد.

سرکوب معترضان

خشونت‌های مرگبار و انواع دیگر خشونت‌ها

در سال ۲۰۱۸، دو واقعه، کشتن ده‌ها تن از معترضان فلسطینی توسط نیروهای اسرائیل در نوار غزه و قتل جمال خاشوقچی روزنامه‌نگار سعودی در سفارت عربستان در استانبول در روز ۲ اکتبر، در رسانه‌های جهان بازتاب گسترده‌ای یافت. هر دو واقعه به روشنی نشان داد که دولت‌های خاورمیانه و شمال آفریقا برای سرکوب مخالفان و دگراندیشان حاضرند که دست به هر نوع خشونتی، حتی خشونت‌های مرگبار، بزنند و در قبال اعمال خود پاسخگو نیستند. به گفته یک سازمان حقوق بشر محلی، در تظاهرات غزه حداقل ۱۸۰ نفر از جمله ۳۵ کودک کشته شدند. تظاهرات اعتراضی مزبور در ماه مارس آغاز گردید. درخواست تظاهرکنندگان پایان دادن به محاصره نوار غزه توسط اسرائیل و احقاق حق بازگشت پناهندگان فلسطینی به سرزمینی بود که ۷۰ سال پیش از آن رانده شده بودند.

در پی هر دو واقعه، فشار جهانی برای رسیدگی و پاسخگویی افراد مسئول شکل گرفت اما به اقدام عملی قاطعی منجر نشد. در مورد نخست، شورای حقوق بشر سازمان ملل کمیسیونی را مامور تحقیق در مورد کشتار فلسطینیان و سایر آزارهای صورت گرفته در قبال آن‌ها کرد. اما مسئولین اسرائیلی، به روال معمول خود، از همکاری در این خصوص سر باز زدند. با توجه به تجربیات گذشته می‌توان گفت که هر تحقیقی که دولت اسرائیل خود در این خصوص انجام دهد عمیقاً معیوب خواهد بود و عدالت را تامین نخواهد کرد. در خصوص واقعه دوم، مقامات عالی‌رتبه دولت‌های غربی که متحد عربستان سعودی به شمار می‌روند روایت رسمی و دائمی در حال تغییر عربستان سعودی را زیر سؤال بردند و در اظهارات‌شان بر اهمیت پاسخگو بودن عربستان تاکید ورزیدند. با این همه، آنها به درخواست گروه‌ها و سازمان‌های مدنی برای انجام تحقیقات مستقل از سوی سازمان ملل پاسخ مثبت ندادند. این در حالی بود که با توجه به قرار داشتن ولیعهد عربستان در مظان اتهام مشارکت در جنایت مذکور و تابعیت سیستم قضائی آن کشور از دربار پادشاهی، انجام تحقیقات از سوی سازمان ملل تنها راهی بود که می‌توانست حقیقت را در خصوص هویت صادرکننده فرمان قتل آشکار کند.

در سوریه، حکومت با به روز رسانی اوراق هویتی برخی از افرادی که در سال‌های پیش آنها را به صورت قهری ناپدید کرده بود، از مرگ آنها پرده برداشت اما از تحویل اجساد به خانواده‌ها خودداری کرد. وضعیت ده‌ها هزار تن از ناپدیدشدگان قهری، از جمله فعالان و مخالفان سیاسی مسالمت‌جو، امدادگران، وکلاء و روزنامه‌نگاران در سوریه کماکان نامشخص باقی ماند.

در سال ۲۰۱۸، دولت‌های برخی دیگر از کشورهای منطقه با توسل بیش از حد به نیروی قهری تظاهرات را سرکوب کردند. در ایران، ده‌ها هزار مرد و زن در طول سال چندین بار به خیابان‌ها ریختند تا به فقر، فساد، سرکوب و استبداد

سیاسی اعتراض کنند. مامورین امنیتی تظاهرکنندگان غیرمسلح را مورد ضرب و جرح قرار دادند و از سلاح گرم، گاز اشک‌آور و ماشین‌های آب‌پاش علیه آنان استفاده کردند که به کشته و مجروح شدن عده‌ای منجر شد. در عراق، نیروهای امنیتی برای پراکنده کردن مجموعه اعتراضاتی که در بصره رخ داد از سلاح گرم و گاز اشک‌آور استفاده کردند، ده‌ها تن از معترضان را کشتند و صدها تن دیگر را مجروح کردند. معترضین خواستار فرصت‌های شغلی و بهبود خدمات عمومی بودند. در کرانه باختری و نوار غزه، نیروهای امنیتی فلسطینی تظاهرکنندگانی را که در اعتراضات مسالمت‌آمیز علیه عملکرد مقامات فلسطینی شرکت کرده بودند مورد ضرب و جرح قرار دادند.

بازداشت‌های خودسرانه

سرکوب فعالان جامعه مدنی و مخالفان سیاسی در سه کشور قدرتمند منطقه، یعنی مصر، ایران و عربستان سعودی بطور چشمگیری در سال ۲۰۱۸ افزایش یافت. بر اثر بازداشت‌های خودسرانه و بی‌اساس فعالان و منتقدان حکومت، آزادی بیان به شدت رو به محاق رفت. مقامات غالباً با استناد به قوانین ضد تروریسم و امنیتی، از جمله قوانین مربوط به جرائم سایبری، بازداشت‌ها را توجیه می‌کردند و افراد را مورد محاکمه قرار می‌دادند.

در ایران، مقامات هزاران نفر را خودسرانه و بدون محمل قانونی بازداشت و صدها تن از بازداشت‌شدگان را مورد محاکمات غیرمنصفانه، حبس‌های طویل‌المدت، شکنجه و سایر رفتارهای بی‌رحمانه قرار دادند. حداقل ۱۱۲ نفر از زنان مدافع حقوق بشر به دلیل فعالیت‌های حقوق بشری از جمله اعتراض مسالمت‌آمیز به قانون خشونت‌آمیز، تبعیض‌آمیز و تحقیرآمیز حجاب اجباری از طریق برداشتن روسری در مکان‌های عمومی، بازداشت و محاکمه شدند و یا در زندان باقی ماندند.

در مصر مامورین دست به بازداشت خودسرانه و بدون محمل قانونی ۱۱۳ نفر از افرادی زدند که تنها نظرات انتقادی خود را به طور مسالمت‌آمیز بیان کرده بودند. در میان این افراد برخی از سیاستمداران بلندپایه نیز دیده می‌شدند که به انتقاد علنی از رئیس‌جمهور پرداخته بودند و یا تلاش کرده بودند که در مبارزات انتخاباتی به عنوان رقیب وی شرکت کنند. هم‌چنین بیش از ۳۰ تن از مدافعان حقوق بشر بازداشت و برخی از آن‌ها برای مدت زمانی که گاه حتی به ۳۰ روز می‌رسید به صورت قهری ناپدید شدند. هم‌چنین دو زن به دلیل اعتراض به آزار جنسی زنان در مصر در صفحه فیسبوک خود بازداشت و سپس توسط دادگاه محکوم شدند.

در عربستان، مقامات منتقدین حکومت، دانشگاهیان، روحانیون و مدافعان حقوق بشر را تحت فشار قرار دادند و آنان را بازداشت و محاکمه کردند. در ماه مه، در جریان موجی از بازداشت‌ها حداقل ۸ تن از زنان مدافع حقوق بشر که کارزاری را در مخالفت با ممنوعیت رانندگی زنان و نیز نظام قیمومیت مردان بر زنان برآه انداخته بودند بازداشت شدند. تا پایان این سال عملاً تمامی مدافعان حقوق بشر در عربستان یا تحت بازداشت بودند یا دوران حبس خود را می‌گذراندند و یا مجبور به فرار از کشور شده بودند.

در میان کشورهای مغرب، مقامات الجزایر، مراکش و تونس با استناد به قوانین کیفری روزنامه‌نگاران را بازداشت، محاکمه و در برخی موارد زندانی کردند. از میان کشورهای حوزه خلیج فارس مسئولین امر در بحرین و امارات شخصیت‌های برجسته حقوق بشری را به اتهام بیان عقاید خود به زندان انداختند. در کویت و عمان نیز منتقدین و معترضین حکومت به صورت خودسرانه بازداشت و در برخی موارد محاکمه شدند. مقامات عراقی، اردنی، لبنانی و فلسطینی نیز اقدام به بازداشت خودسرانه و بدون محمل قانونی فعالان سیاسی و سایر افرادی کردند که انتقاد خود از آن‌ها را بیان کرده و یا در تظاهرات مسالمت‌آمیز شرکت جسته بودند. در اسرائیل نیز مقامات به اقدامات مشابهی علیه فعالان سیاسی، از جمله مدافعان حقوق بشری که به انتقاد از ادامه اشغال کرانه باختری و نوار غزه توسط اسرائیل

پرداخته بودند، دست زدند.

محدودیت رسانه‌ها و اتحادیه‌ها

در سال ۲۰۱۸، قوانین جدیدی که آزادی بیان، آزادی فعالیت انجمن‌ها و تشکیل اجتماعات مسالمت‌آمیز را مورد تهدید قرار می‌دادند در برخی کشورها به مرحله اجرا در آمدند. رئیس‌جمهور مصر با تصویب دو قانون خفقان را بر رسانه‌های مستقل حاکم کرد. این قوانین تقریباً کنترل کامل رسانه‌های نوشتاری، آنلاین و دیداری و شنیداری را در انحصار دولت قرار داد. در فلسطین نیز رئیس‌حکومت خودگردان با صدور احکامی آزادی بیان، تشکیل اجتماعات صلح‌آمیز و آزادی فعالیت سازمان‌های مدنی را محدود کرد. در عمان نیز طبق قانون کیفری جدید، وجود و یا تشکیل هر نوع اتحادیه‌ای که "هدف از آن مبارزه با اصول سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و امنیتی حکومت باشد" جرم تلقی شد.

در سال گذشته، در شمال آفریقا، به خصوص در الجزایر، مصر و مراکش و نیز در کشورهای حوزه خلیج فارس به خصوص در بحرین و عربستان سعودی مسئولین تظاهرات را ممنوع و جلوی فعالیت سازمان‌های جامعه مدنی و انجمن‌های سیاسی را گرفتند. در برخی از کشورها مانند ایران، عراق و اردن شبکه‌های اجتماعی فیلتر شدند و یا دسترسی به اینترنت مختل گردید.

حقوق زنان

ده‌ها زن به خاطر دفاع از حقوق زنان و یا اعتراض به آزارهای جنسی و خشونت علیه زنان به خصوص در مصر، ایران و عربستان سعودی هدف تهاجم قرار گرفتند. با این همه، در سال ۲۰۱۸، مانند سال ۲۰۱۷، برخی از کشورهای منطقه شاهد تحولات مثبت محدودی در سطح نهادها و نیز قانونگذاری در رابطه با حقوق زنان و خشونت علیه آنان بودند، تحولاتی که به پاس سالها مبارزه جنبش حقوق زنان محقق شدند.

تغییر قوانین

در کشورهای مغرب قوانین مربوط به مبارزه با خشونت علیه زنان به مرحله اجرا در آمد. در فلسطین قانونی که به مرتکبین تجاوز به عنف اجازه می‌داد در صورت ازدواج با قربانی خود از پیگرد قانونی و رفتن به زندان معاف شوند لغو شد. در لبنان، اردن و تونس نیز اقدامات مساعد مشابهی در سال ۲۰۱۷ صورت گرفت. در اردن پس از یک کارزار طولانی توسط سازمان‌های حقوق زنان، دولت پناهگاهی برای حمایت از زنانی که به دلایل «ناموسی» در معرض خشونت خانوادگی قرار داشتند ایجاد کرد.

عربستان سعودی به ممنوعیت رانندگی زنان خاتمه داد. این اقدام شاهدهی بود بر شجاعت زنان مدافع حقوق بشر که برای چندین دهه توجه رسانه‌های بین‌المللی را به این ممنوعیت جلب کردند و از جانب دولت با انواع آزار و اذیت، قبل و حتی بعد از برداشته شدن ممنوعیت، روبرو شدند. دولت سعودی هم چنین اعلام کرد که زنان برای آغاز کسب و کار خود دیگر نیازی به اجازه یک قیم مرد ندارند اما در عمل مشخص نبود این اصلاحیه به مرحله اجرا گذاشته شده باشد. به طور کلی زنان هنوز برای ثبت نام در مقاطع تحصیلی بالاتر، استخدام، مسافرت و ازدواج به اخذ مجوز از قیم مرد خود نیاز داشتند.

اردن و قطر طی اقدامی به فرزندان شهروندان زنی که با یک مرد خارجی ازدواج کرده‌اند اجازه دادند که اقامت دائم

دریافت کنند. با این حال فرزندان مزبور هنوز قادر به دریافت تابعیت نیستند.

تبعیض‌های نهادینه شده

تبعیض‌های نهادینه شده علیه زنان هم در متن قوانین و هم در عمل، به ویژه در ارتباط با موضوعات ازدواج و طلاق، ارث و حضانت کودکان هم چنان جزء مسائل عمده در منطقه ماند. زنان و دختران کماکان در برابر خشونت‌های جنسی و انواع دیگر خشونت‌های مبتنی بر جنسیت از حمایت‌های کافی برخوردار نبودند. وضعیت زنان در مناطقی که درگیری‌های مسلحانه جریان داشت به شدت نگران‌کننده بود. در لیبی، مسئولین امر نتوانستند از زنان در برابر خشونت‌های مبتنی بر جنسیت که از سوی شبه نظامیان و گروه‌های مسلح اعمال می‌شد محافظت کنند. این امر و هتک حیثیت زنان در رسانه‌های مجازی باعث شد که بسیاری از آن‌ها به طور کلی از حضور در فضای عمومی خودداری کنند. در یمن، ادامه درگیری‌ها موجب تشدید تبعیض علیه زنان و دختران شد و آن‌ها را در برابر خشونت‌های جنسی و سایر انواع خشونت از جمله ازدواج اجباری آسیب‌پذیرتر کرد.

حقوق همجنسگرایان، دو جنسگرایان، تراجنسیتی‌ها و بیناجنسی‌ها

تحولات در لبنان و تونس

تحولات این دو کشور باعث شد بارقه‌های امیدی در خصوص تغییر نحوه برخورد با روابط جنسی همجنسگرایانه رضایتمندانه پدید آید، روابطی که همچنان در سراسر منطقه جرم تلقی می‌شوند. در لبنان یک دادگاه تجدید نظر استانی حکم داد که رابطه جنسی بین دو همجنس در صورتی که با رضایت طرفین صورت گرفته باشد جرم نیست. در تونس پیش نویس قانونی در خصوص جرم زدایی از رابطه جنسی بین دو همجنس تقدیم مجلس آن کشور شد.

آزار و اذیت و تبعیض دولتی

با این همه دولت‌های این دو کشور و دیگر کشورهای منطقه به محدود کردن حقوق افراد همجنسگرا، دو جنسگرا، تراجنسیتی و بیناجنسی هم در عمل و هم در متن قانون ادامه دادند. طبق گزارش‌ها در لبنان، پلیس دست به آزار و بدرفتاری با آنها، به خصوص اگر از جامعه پناهندگان و یا مهاجران بودند، زد و گاه به یکی از مواد قانون جزاء متوسل شد که در آن «نزدیکی جنسی خلاف طبیعت» جرم تلقی می‌شد. طبق گزارش یک سازمان مردم‌نهاد محلی در تونس پلیس حداقل ۱۱۵ نفر را به دلیل آن که تصور می‌شد گرایش یا هویت جنسی متفاوتی دارند بازداشت کرد. از میان آنان ۳۸ نفر به دلیل روابط همجنسگرایانه مرضی الطرفین مجرم شناخته شدند. مردانی که به این روابط متهم شده بودند مجبور شدند به معاینه اجباری پزشکی در ناحیه مقعد تن در دهند، اقدامی که ناقض اصل ممنوعیت شکنجه و سایر رفتارهای بی‌رحمانه است.

در مصر، دستکم ۱۳ مرد به اتهام جریحه‌دار کردن عفت عمومی و فساد مکرر، بازداشت شدند. این اتهامات بر مبنای گرایش و یا هویت جنسی واقعی و یا متصور این افراد به آن‌ها وارد می‌شد. بر اساس گزارش یک سازمان مردم‌نهاد محلی، نیروهای امنیتی فلسطینی در کرانه باختری ۵ نفر از فعالان حقوق همجنسگرایان، دو جنسگرایان و تراجنسیتی‌ها را بازداشت کردند و آن‌ها را مورد رفتارهای بی‌رحمانه قرار دادند.

در قوانین کیفری جدید عمان که در سال ۲۰۱۸ صادر شدند، رابطه جنسی رضایتمندانه میان دو هم‌جنس همچنان به عنوان یک جرم تعریف شد.

درگیری‌های مسلحانه

درگیری‌های مسلحانه در سال ۲۰۱۸ در عراق و سوریه کاهش یافت. در نتیجه تعداد کمتری از غیر نظامیان کشته شدند. با این وجود هنوز افراد بسیاری در نتیجه نقض جدی حقوق بشر، از جمله جنایات جنگی‌ای که همه طرف‌های درگیر در لیبی، سوریه و یمن مرتکب شده‌بودند در وضعیت بدی به سر می‌بردند، فاجعه‌ای انسانی که یا بر اثر عملکرد گروه‌های مزبور ایجاد شده و یا به خاطر اعمال آنان به وخامت گرائیده‌بود. در لیبی، حاکمیت شبه نظامیان، سیستم قضائی را ناکارآمد کرده‌بود. در غزه، برخوردی که بین گروه‌های فلسطینی و اسرائیل شعله‌ور شده‌بود مهار گردید.

مخاصمات مسلحانه

در لیبی، سوریه و یمن، طرفین درگیر به ارتکاب جنایت‌های جنگی و سایر موارد نقض جدی قوانین بشردوستانه بین‌المللی ادامه دادند. نیروهای نظامی مسلح به تسلیحات هوایی بدون قائل شدن تمایز میان اهداف نظامی و غیرنظامی مستقیماً به منازل مسکونی، بیمارستان‌ها، و مراکز پزشکی حمله و در این میان حتی از بمب‌های خوشه‌ای استفاده کردند که کاربرد آن‌ها در قوانین بین‌المللی ممنوع اعلام شده است. این اقدامات در لیبی توسط تشکیلات خود خوانده «ارتش ملی لیبی»، در سوریه توسط نیروهای دولتی با حمایت روسیه از یک‌سو و از سوی دیگر از جانب نیروهای ائتلاف تحت رهبری آمریکا و در یمن توسط نیروهای ائتلاف تحت رهبری عربستان سعودی صورت گرفت. در چندین کشور منطقه گروه‌های مسلح به حملاتی خودسرانه و بدون تمایزگذاری میان اهداف نظامی و غیرنظامی، از جمله بمباران مناطق مسکونی، ربایش و حبس گروهی از غیرنظامیان و اعمال شکنجه و سایر رفتارهای بی‌رحمانه، متوسل شدند که منجر به مرگ غیرنظامیان شد. طیف گسترده‌ای از گروه‌های نظامی متعارض در لیبی، به اقداماتی از این دست متوسل شدند و درگیری میان این گروه‌ها به مرگ صدها غیرنظامی انجامید. در سوریه گروه‌های مخالف حکومت که بعضی از آن‌ها از حمایت نظامی ترکیه برخوردار بودند و در یمن حوثی‌ها، نیروهای ائتلاف و نیروهای یمنی که توسط امارات حمایت می‌شدند به اقدامات مشابهی دست زدند.

در سوریه نیروهای دولتی هم‌چنان به محاصره برخی مناطق ادامه دادند، امری که باعث شد صدها هزار تن از دسترسی به خدمات پزشکی، لوازم اولیه زندگی و خدمات و کمک‌های بشر دوستانه محروم شوند. در یمن، نیروهای ائتلاف به رهبری عربستان سعودی با اعمال محدودیت‌های شدید مانع از رسیدن لوازم و کالاهای اساسی و کمک‌های بشر دوستانه به مردم شدند. در همین حال مقامات حوثی نیز جریان انتقال کمک‌های انسانی درون کشور را مختل کردند و به این ترتیب به این بحران انسانی عمق بیشتری بخشیدند. سازمان ملل در گزارشی که در ماه ژوئن منتشر شد اعلام کرد که نیمی از جمعیت یمن، یعنی ۱۴ میلیون نفر، در خطر قحطی قریب الوقوع به سر می‌برند و با تمامی کشور را فرا گرفته است.

آوارگان داخلی

در عراق آوارگی نزدیک به ۲ میلیون نفر ادامه یافت. به دلیل تهدید از جانب همسایگان، افراد متنفذ قبیله، مقامات دولتی و نیروهای عراقی خانواده‌هایی که تصور می‌رفت در ارتباط با گروه مسلح موسوم به دولت اسلامی (داعش) بوده‌اند از بازگشت به خانه‌های خود بازماندند. کسانی که به خانه‌های خود بازگشتند خبر از جابه‌جایی اجباری و سایر رفتارهای آزارگرانه در قبال خود دادند. خانواده‌ها، به خصوص خانواده‌های زن سرپرست، به دلایلی که از کنترل آنان خارج بود متهم به همکاری با داعش و به صورت جمعی طرد و تنبیه شدند. در اردوگاه‌هایی که برای بی‌خانمان‌ها ایجاد شد بسیاری از دسترسی به آب، غذا و کمک‌های پزشکی محروم ماندند. زنانی که تصور می‌شد با داعش در

ارتباط بوده‌اند در این اردوگاه‌ها مورد خشونت‌های جنسی قرار می‌گرفتند. این خشونت‌ها به ویژه از سوی نیروهای مسلح وابسته به ارتش و نیروهای امنیتی درون اردوگاه اعمال می‌شدند.

در لیبی نیز آوارگی هزاران خانوار ادامه یافت. خانواده‌هایی که از سال ۲۰۱۱ از شهر تاورغا آواره شده بودند کوشیدند در پی یک حکم حکومتی به این شهر باز گردند اما با ممانعت گروه‌های مسلح روبرو شدند. یک اردوگاه که ۵۰۰ خانواده اهل تاورغا را در خود جا داده بود مورد حمله یک گروه شبه نظامی قرار گرفت، واقعه‌ای که به آواره شدن ۱۹۰۰ نفر منتهی شد.

از آغاز بحران سوریه در سال ۲۰۱۱ تا پایان سال ۲۰۱۸، ۶٫۶ میلیون نفر آواره شده‌اند. هزاران نفر در اردوگاه‌های موقتی به سر می‌برند که استانداردهای لازم زندگی را نداشتند. زنانی که شوهران یا پدرانشان در جریان درگیری‌ها کشته و یا ناپدید شده بودند با موانع جدی برای اثبات مالکیت اموال خود روبرو می‌شدند چرا که این اسناد غالباً به نام بستگان مرد بود. در عین حال، یک قانون جدید حقوق افرادی را که در شهرک‌های غیر رسمی زندگی می‌کردند به مخاطره انداخت.

پناهندگان

در سالی که گذشت دو تحول جزئی مثبت در رابطه با وضعیت پناهندگان صورت گرفت. دولت لبنان اقداماتی در جهت تسهیل ثبت تولد اطفال پناهندگان سوری که در لبنان زندگی می‌کردند صورت داد. در اردن نیز کارزاری رسمی برای اصلاح وضعیت پناهندگانی که بطور غیر رسمی در مناطق شهری زندگی می‌کردند آغاز شد. با این حال، این اقدامات تحت الشعاع وضعیت شکننده و نابسامان ۵ میلیون پناهنده سوری قرار گرفت. لبنان، اردن و ترکیه، سه کشوری که بیشترین تعداد پناهندگان سوری را در خود جا داده بودند به خودداری از پذیرش پناهندگان جدید ادامه دادند. مقامات لبنان و ترکیه گفته‌اند که ۳۰۰ هزار پناهنده به سوریه باز گشته‌اند. حادثه شدن شرایط دهشتناک انسانی در این کشورها، به دلایلی چون فقدان کمک‌های بشردوستانه، ناتوانی پناهجویان از یافتن شغل و موانع مالی و اداری برای تمدید اجازه اقامت، پناهندگان زیادی را وادار به بازگشت کرد. مسیرهای امن و قانونی که دول غربی و سایر دولت‌ها به پناهندگان ارائه کردند بسیار کمتر از میزان نیازی بود که کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد برآورد کرده بود.

پاسخگویی و عدالت انتقالی

تحولات در لبنان و تونس

در سال ۲۰۱۸، در لبنان و تونس تحولات عمده‌ای برای رسیدگی به موارد نقض حقوق بشر صورت گرفته در گذشته رخ داد. مجلس لبنان قانونی را به تصویب رساند که طبق آن کمیسیونی در سطح ملی به منظور تحقیق درباره سرنوشت هزاران نفری که در جریان درگیری‌های مسلحانه در لبنان بین سال‌های ۱۹۷۵ تا ۱۹۹۰ مفقود و یا به صورت قهری ناپدید شده بودند تشکیل می‌شود. این تحول حاصل بیش از سه دهه تلاش انجمن‌های خانواده‌های قربانیان و سازمان‌های همکار آنان بود. در این سال تونس نیز در مسیر دستیابی به عدالت انتقالی به یک نقطه عطف دست یافت. «کمیسیون حقیقت و کرامت» کار خود را در ارتباط با تحقیق در مورد موارد نقض حقوق بشر در گذشته به پایان رساند. این در حالی بود که مجلس تونس کوشیده بود پیش از پایان تحقیقات به کار کمیسیون مزبور خاتمه دهد. در گزارش نهایی کمیسیون، افرادی که مسئول نقض فاحش حقوق بشر بودند و چرایی این وقایع شناسایی شدند و توصیه‌هایی برای حصول اطمینان از عدم تکرار موارد مذکور ارائه شد. ۷۲ پرونده، جهت بررسی به ۱۳ دایره تخصصی

رسیدگی به جرائم احاله شد. ناپدید کردن قهری افراد، موارد مرگ زیر شکنجه و کشتار معترضان مسالمت‌جو از جمله پرونده‌هایی بودند که برای رسیدگی ارجاع می‌شدند.

مصونیت گسترده از مجازات

با این همه ناقضان پیشین و فعلی حقوق بشر در این منطقه عموماً از مجازات مصون بودند. عفو بین‌الملل در گزارشی پیرامون سی‌امین سالگرد ناپدید کردن قهری و اعدام مخفیانه هزاران مخالف سیاسی زندانی در ایران یکی از نمونه‌های بارز مصونیت از مجازات در قبال جرایم بین‌المللی را برجسته کرد. با وجود آن که اعمال صورت گرفته جنایت ادامه‌دار علیه بشریت به شمار می‌روند، افراد مسئول از مجازات مصون ماندند و در بعضی از موارد آنها سمت‌های بالایی را در دولت و قوه قضاییه ایران برعهده داشتند.

اقلیت‌ها

تبعیض و آزار و اذیت دولتی

دولت‌ها به تبعیض و آزار و اذیت گسترده علیه اقلیت‌های اثنیکی و مذهبی ادامه دادند. در ایران صدها ترک آذربایجانی و عرب اهوازی، از جمله فعالین دفاع از حقوق اقلیت‌ها، به علت شرکت در گردهمایی‌های فرهنگی و یا اعتراضی مسالمت‌آمیز بازداشت و زندانی شدند. در عربستان سعودی دادستان عمومی مکرراً خواستار اعدام فعالان شیعه تنها به دلیل استفاده آنان از حق آزادی بیان، تشکل و تجمع شد. در الجزایر مقامات، اعضاء اقلیت مذهبی موسوم به احمدی را تحت فشار و ده‌ها تن از آنها را مورد محاکمه و یا بازجویی قرار دادند و حداقل ۸ کلیسا و یا محل عبادت مسیحیان حکم تعطیلی گرفتند. در مصر، حکومت هم‌چنان، عملاً و قانوناً، به محدود کردن حقوق مسیحیان ادامه داد. طبق یک قانون جدید اماکن مذهبی موظف به دریافت تاییدیه از بخش‌های مختلف دولت از جمله دستگاه‌های امنیتی شدند. در همین رابطه از ۳۷۳۰ درخواست ارائه شده توسط کلیساها و اماکن وابسته تنها ۵۸۸ درخواست مورد تایید قرار گرفت.

تغییر در قوانین

در سال ۲۰۱۸، اسرائیل قانونی را به تصویب رساند که طبق آن دولت اسرائیل تنها به یهودیان تعلق دارد. به این ترتیب شهروندان فلسطینی ساکن اسرائیل که یک پنجم جمعیت این کشور را تشکیل می‌دهند رسماً به شهروندان درجه دو تبدیل شدند.

حملات گروه‌های مسلح

چندین بمب‌گذاری انتحاری و حملات مرگبار به شیعیان عراق و مسیحیان قبطی مصر در میان اعمال سبعانه بیشماری قرار داشتند که داعش مسئولیت آن‌ها را برعهده می‌گرفت، حملاتی که به کشته و مجروح شدن ده‌ها غیرنظامی منجر شد. با وجود آن که اکثریت مردم عراق را شیعیان تشکیل می‌دهند، معتقدان به این مذهب در سطح منطقه در اقلیت قرار دارند.

کارگران و مهاجرین

کارگران مهاجر و کارگران خانگی

در سال گذشته، در مراکش، قطر و امارات تحولات مثبتی در سطح قانونگذاری در رابطه با کارگران مهاجر و کارگران

خانگی شکل گرفت. با این حال استعمار کارگران مهاجر در بحرین، اردن، کویت، لبنان، عمان و عربستان سعودی ادامه یافت. مهم‌ترین دلیل تداوم این وضعیت تکیه بر نظام کفالت در این کشورها بود که توانایی کارگران برای رهایی از شرایط شغلی نامساعد را محدود می‌کرد.

در مراکش، مجلس قانونی را به تصویب رساند که حقوقی چون داشتن قرارداد کتبی با صاحبکاران، سقف ساعت کاری مشخص، مرخصی تضمینی، تعطیلات با حقوق و دریافت حداقل دستمزد تعیین شده را برای این کارگران به رسمیت شناخت. با وجود دستاوردهای مثبت، کارگران خانگی ذیل این قانون هنوز به حمایت‌هایی که در قانون کار مراکش در نظر گرفته شده دسترسی نداشتند. در قانون کار مراکش به کارگران خانگی پرداخته نشده است.

در قطر یک قانون جدید بخشی از شرایط دریافت اجازه خروج را برای کارگران مهاجر لغو کرد. به این ترتیب بخش اعظم کارگران مهاجر تحت پوشش قانون کار برای خروج از کشور الزامی به دریافت مجوز از سوی کارفرمای خود نداشتند. با این وجود همچنان در این قانون استثناهایی وجود داشت، از جمله آن که کارفرمایان هنوز حق داشتند خروج تا ۵٪ از کارگران خود را منوط به اجازه خود کنند. در عین حال کارگرانی که تحت پوشش قانون کار قرار نمی‌گرفتند، از جمله ۱۷۴ هزار کارگر خانگی و کارگرانی که در واحدهای دولتی مشغول به کار بودند، برای خروج از کشور هنوز به اجازه کارفرمای خود نیاز داشتند.

در امارات چندین اصلاحیه به قوانین کار افزوده شد که به احتمال قوی کارگران مهاجر از مزایای آن بهره‌مند خواهند شد. تصمیم به ارائه مجوز کار برای چندین کارفرما به گروهی از کارگران، مقررات سختگیرانه‌تر برای استخدام کارگران خانگی و بیمه ارزان قیمت برای حفاظت از منافع کارمندان بخش خصوصی در صورت از دست دادن شغل، اخراج و یا ورشکستگی کارفرما از جمله این اصلاحات بودند.

مهاجران در حال گذار

در سال ۲۰۱۸، مهاجران، پناهندگان و پناهجویانی که از جنوب صحرای آفریقا به کشورهای مغرب (کشورهای واقع در شمال قاره آفریقا) رفته بودند در این کشورها مورد آزار گسترده قرار گرفتند. در الجزایر مقامات هزاران تن را به صورت خودسرانه بازداشت کردند و یا به اجبار به مناطق دور دست جنوب این کشور و یا کشورهای همسایه راندند. طبق گزارش سازمان‌های بین‌المللی ناظر، بیش از ۱۲ هزار تبعه کشور نیجر و ۶۰۰ تبعه سایر کشورهای واقع در جنوب صحرای آفریقا، شامل مهاجران، پناهندگان و پناهجویان طی روندی عجولانه اخراج و به کشور همسایه، نیجر، رانده شدند. در مراکش، هزاران نفر از مهاجران منطقه جنوب صحرای آفریقا از جمله کودکان و زنان باردار به‌طور غیر قانونی بازداشت و به نقاط دور دست جنوب کشور و یا به مکانی در نزدیکی مرز مراکش با الجزایر منتقل شدند.

شرایط پناهجویان و پناهندگان در لیبی اسفبار باقی ماند. مقامات به بازداشت غیرقانونی مهاجران، پناهندگان و پناهجویان و نگهداری آنها در مراکزی که با وجود رسمی بودن عمدتاً توسط شبه‌نظامیان کنترل می‌شدند، ادامه دادند. بیشتر این مهاجران روی دریا متوقف شده بودند. شرایط پناهندگان، پناهجویان و مهاجران در این مراکز دهشتناک بود، آنها مجبور به کار اجباری می‌شدند و توسط نگهبانان مورد شکنجه، سایر رفتارهای بیرحمانه و آزار کلامی قرار می‌گرفتند. هدف از این آزارها در بیشتر موارد واداشتن زندانیان به دریافت پول از خانواده در قبال آزادی خود بود. زنان به ویژه در معرض تجاوز قرار داشتند.

حقوق کارگران

حق داشتن کار و تشکل یافتن در اتحادیه‌ها در تعدادی از کشورها تضييع شد. در ایران هزاران کارگر در اعتراض به حقوق معوقه، شرایط بد کاری و دیگر کاستی‌ها دست به اعتصاب و تظاهرات مسالمت‌آمیز زدند. مسئولین امر صدها نفر از اعتصاب کنندگان و معترضین را بازداشت و بسیاری را به زندان و تحمل شلاق محکوم کردند. ممنوعیت اتحادیه‌های صنفی مستقل هم چنان در سال ۲۰۱۸ بر جای خود باقی بود. در مصر مقامات با توسل به نیروی قهری اعتصابات را پراکنده کردند و فعالین اتحادیه‌ها را برای مدت طولانی در بازداشت پیش از محاکمه نگه داشتند. هم چنین اسم صدها تن از فعالان مستقل را که با صدای بلند اعتراض کرده بودند از برگه‌های رای‌گیری انتخابات رهبری اتحادیه‌های کارگری مستقل و دولتی حذف کردند.

بهداشت، درمان، آب، مسکن

آب

محدودیت دسترسی به آب برای آشامیدن و سایر مصارف خانگی در جوامع محروم در ایران، عراق، و تونس به نگرانی از اعمال تبعیض‌ها دامن زد و مایه بروز اعتراضات شد. در ایران هزاران نفر از مردم استان خوزستان، که اقلیت عرب اهوازی ساکن آنجا هستند، علیه کمبود و کیفیت بد آب، از جمله آب تصفیه نشده‌ای که باعث شده بود ۳۵۰ نفر به عفونت‌های روده‌ای مبتلا شوند، دست به تظاهرات زدند. بنا بر گزارش‌ها، در عراق نیز ده‌ها هزار تن از ساکنان بصره در جنوب آن کشور بر اثر آب آلوده مسموم و راهی بیمارستان شدند. این حادثه باعث سلسله اعتراضاتی علیه فساد و سوء مدیریت دولت و بی توجهی مسئولان به وضعیت جنوب کشور شد. در تونس کمبود و توزیع نابسامان آب منجر به قطع آب در بسیاری مناطق شد که حرکت‌های اعتراضی را در پی داشت.

اشغال و محاصره

محاصره غیر قانونی هوایی، زمینی و دریایی نوار غزه توسط اسرائیل وارد یازدهمین سال خود شد. این محاصره حرکت مردم و کالاها از داخل به خارج و برعکس را محدود و ۲ میلیون نفر از ساکنان غزه را به صورت گروهی مجازات می‌کرد. در بیشتر روزهای سال ۲۰۱۸ نوار غزه از کمبود سوخت رنج می‌برد و این امر سبب می‌شد که ساکنان این منطقه بیش از ۴ ساعت در روز به جریان برق دسترسی نداشته باشند. اسرائیل تعداد مجوزهای پزشکی را که به ساکنان غزه اجازه می‌داد برای معالجات پزشکی به اسرائیل و کرانه باختری رود اردن بروند، به صورت بی‌سابقه‌ای کاهش داد. طبق گزارش‌های یک سازمان مردم‌نهاد، خودداری اسرائیل از صدور مجوز پزشکی منجر به مرگ دست کم ۸ فلسطینی شد. مقامات فلسطینی در کرانه باختری با اقدامات تنبیهی نظیر کاهش سوبسیدهای دولتی برای برق و آب در غزه و محدود کردن ورود دارو، وضعیت مردم غزه را بدتر کردند.

طبق گزارش یک سازمان مردم‌نهاد، اسرائیل دست به تخریب ۱۴۸ منزل مسکونی فلسطینی در کرانه باختری از جمله در بیت‌المقدس شرقی زد. ۱۳۹ خانه به دلیل نداشتن مجوز ساخت و ۹ خانه به دلایل تنبیهی ویران شدند. در نتیجه تخریب منازل مسکونی در این ناحیه ۴۲۵ نفر از جمله ۱۹۱ کودک بی‌خانمان شدند. دادگاه عالی اسرائیل رای به تخریب دهکده خان الاحمر و انتقال اجباری ساکنان آن داد تا راه برای ساخت شهرک‌های غیرقانونی یهودی نشین باز شود. این دهکده محل زندگی ۱۸۰ عرب بدوی (بادیه نشین) و مدرسه ای بود که در آن ۱۷۰ کودک تحصیل

می‌کردند.

اقدامات ضد تروریستی و امنیتی

تدابیری که دولت‌ها تحت عنوان حفظ امنیت اتخاذ کردند منجر به نقض فاحش حقوق بشر در سراسر منطقه شد.

اقدامات ضد تروریستی در مصر

به گفته وزیر کشور مصر طی سال گذشته در این کشور ۱۶۴ تن در جریان تبادل آتش با نیروهای امنیتی کشته شدند. دادستان و هیچ‌یک از دیگر مقامات این کشور در صدد تحقیق در باره این حوادث و یا ادعاهای موجود مبنی بر غیرمسلح بودن قربانیان و مرگ آن‌ها در بازداشتگاه‌های پلیس برنیامدند. هم چنین با آشکار شدن ویدئوهایی مشخص شد نیروی هوایی مصر در جریان عملیات نظامی خود در صحرای سینا از بمب‌های خوشه‌ای استفاده کرده در حالی که این بمب‌ها در قوانین بین‌المللی ممنوع شده است.

بازداشت‌های خودسرانه، شکنجه و سایر رفتارهای بی‌رحمانه و محاکمات غیرمنصفانه

در سال گذشته در زمینه پرونده‌های امنیتی موارد بی‌شماری از بازداشت‌های خودسرانه و محکومیت در پی محاکمات غیرمنصفانه به ثبت رسید. بحرین با اتخاذ رویه‌ای جدید که پرونده‌های مرتبط با امنیت ملی را در حوزه قضاوت نیروهای نظامی قرار می‌داد، برای نخستین بار شاهد محاکمه غیرنظامیان در دادگاه‌های نظامی بود. در مصر، دادگاه‌ها به دنبال محاکمات گروهی غیرمنصفانه و محاکمات نظامی، اقدام به صدور احکام اعدام و زندان‌های طولی‌المدت کردند. در عراق، هزاران مرد و پسر که در جریان فرار داعش از مناطق تحت تصرف آن گروه، بین سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۸ به دست نیروهای عراقی و کرد خودسرانه بازداشت و یا به صورت قهری ناپدید شده بودند، مفقودالامر باقی ماندند. مقام‌های اسرائیلی با بازداشت و یا تداوم حبس هزاران تن از ساکنان فلسطینی سرزمین‌های اشغالی در زندان‌های اسرائیل قوانین بشردوستانه بین‌المللی را نقض کردند. بنا بر گزارش یک سازمان مردم‌نهاد، در پایان سال گذشته، اسرائیل، ۴۸۰ فلسطینی را بدون محاکمه به دلایل امنیتی در بازداشت نگه داشته بود. گزارش‌های متعددی مبنی بر اعمال شکنجه و سایر رفتارهای بی‌رحمانه در برخورد با بازداشتی‌های امنیتی در این کشورها و دیگر کشورهای منطقه وجود داشت.

سلب تابعیت و فرمان‌های کنترل مرز

بحرین از سلب تابعیت برای مجازات افرادی استفاده کرد که در پرونده‌های مرتبط با امنیت ملی محکوم می‌شدند. به این ترتیب در سال ۲۰۱۸، ۳۰۰ نفر از اتباع بحرین سلب تابعیت شدند. در تونس، مقامات با صدور فرمان‌های کنترل مرز حق آزادی حرکت هزاران تن را محدود کنند. این اقدامات امنیتی معمولاً به شیوه‌ای تبعیض‌آمیز و بر مبنای شکل ظاهری، مذهب یا سابقه محکومیت و بدون ارائه دلیل و یا اخذ حکم از دادگاه به اجرا گذاشته شدند.

مجازات اعدام

در سال ۲۰۱۸ تحولات مثبت هرچند محدودی، در عمل و در قوانین در رابطه با مجازات اعدام صورت گرفت. با این همه، هم چنان تعداد کثیری در مصر، ایران، عراق و عربستان سعودی اعدام شدند. بسیاری از این افراد طی محاکمات غیرمنصفانه به اعدام محکوم شده بودند.

دولت فلسطین، «پروتکل دوم اختیاری میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی» به منظور الغای مجازات اعدام را پذیرفت. این دولت نخستین دولتی بود که در منطقه دست به چنین اقدامی می‌زد، با این وجود هیچ اقدام عملی در راستای این تعهدات انجام نگرفت.

در عربستان سعودی، به موجب قانونی جدید مجازات مجرمان زیر سن قانونی که تا پیش از آن به اعدام محکوم می‌شدند به حداکثر ده سال زندان کاسته شد، با این حال این قانون در مورد جرائمی که طبق قوانین شریعت مستوجب مرگ بودند استثنا قائل می‌شد. در پایان سال، حداقل ۴ نوجوان با خطر اعدام روبرو بودند.

در ایران در پی اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر از تعداد اعدام‌ها در این رابطه کاسته شد. با این حال، دادگاه‌ها هم چنان به صدور احکام اعدام ادامه دادند. تعداد کثیری پس از دادگاه‌های غیر منصفانه، گاه حتی در ملاء عام، اعدام شدند. چندین کودک-مجرم در میان اعدام‌شدگان بودند.

بحرین و کویت که در سال ۲۰۱۷ پس از چند سال وقفه اجرای حکم اعدام را دوباره از سر گرفته بودند در سال ۲۰۱۸ هیچ حکم اعدامی را اجرا نکردند. معذالک مانند همه کشورهای دیگر منطقه، به جز اسرائیل، این دو کشور هم چنان به صدور حکم اعدام ادامه دادند.

**عفو بین الملل جنبشی جهانی در راه
حقوق بشر است.
بی عدالتی‌ای در حق یک فرد مساله
همه ما است.**

عفو بین الملل

info@amnesty.org

www.facebook.com/AmnestyGlobal

+44 (0)20 7413 5500

@Amnesty

وضعیت حقوق بشر در خاورمیانه و شمال آفریقا

مروری بر سال میلادی ۲۰۱۸

متن حاضر خلاصه‌ای از گزارشی است که عفو بین‌الملل پیرامون وضعیت حقوق بشر در کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا طی سال ۲۰۱۸ به زبان انگلیسی منتشر کرده است. گزارش اصلی نمایی کلی از وضعیت حقوق بشر در ۱۹ کشور منطقه ارائه می‌دهد و بر مبنای موضوعات اصلی حقوق بشری دسته‌بندی شده است.

کشتن معترضان فلسطینی توسط نیروهای اسرائیلی در نوار غزه و قتل جمال خاشوقچی در کنسولگری عربستان در استانبول به نحوی بارز پاسخگو نبودن دولت‌های خاورمیانه و شمال آفریقا در قبال اعمال خود را به نمایش گذاشت و نشان داد که حکومت‌های مزبور حاضرند برای سرکوب صدای مخالفان و دگراندیشان دست به هر نوع خشونت، حتی خشونت‌های مرگبار، بزنند. سرکوب فعالان جامعه مدنی و مخالفان سیاسی به طور چشمگیری در مصر، ایران و عربستان سعودی افزایش یافت. در سراسر منطقه، مقامات از طریق بازداشت‌های خودسرانه، توسل بیش از حد به نیروی قهری علیه معترضین و دیگر تمهیدات، فعالیت جامعه مدنی را با محدودیت روبرو کردند.

درگیری‌های مسلحانه در عراق و سوریه کاهش یافت. در نتیجه این تغییر تعداد کمتری از غیرنظامیان کشته شدند. با این وجود در نتیجه ارتکاب جنایات جنگی توسط همه طرف‌های درگیر در لیبی، سوریه و یمن و تشدید فجایع انسانی بر اثر عملکرد گروه‌های مزبور، افراد بسیاری همچنان از نقض جدی حقوق بشر رنج بردند.

با این همه، در سال ۲۰۱۸، مانند سال ۲۰۱۷، برخی از کشورهای منطقه شاهد تحولات مثبت محدودی در سطح نهادها و نیز قانونگذاری در رابطه با حقوق زنان و مسئله خشونت علیه آنان بودند. در لبنان و تونس تحولات عمده‌ای نیز برای رسیدگی به موارد نقض حقوق بشر صورت گرفته در گذشته رخ داد.

